

Na temu „privatizacije voda“ ovih dana već je bilo dosta govora i mnogo tekstova, ali malo njih je pogađalo srž samog problema voda. U nekim tekstovima termin „privatizacija voda“ koristi se u političko propagandne svrhe, krijući u samom tekstu uglavnom poluistine, kojima se ni u kom slučaju ne doprinosi razumevanju problematike voda. Potpuno je nejasno šta ta privatizacija podrazumeva. U drugim tekstovima spomenuta „privatizacija“ odraz je nepoznavanja i nerazlikovanja pojmova bogatstvo, resurs i proizvod. Tek nekoliko tekstova pristupa problematici „privatizacije voda“ na stručan način.

Zakonom o vodama, vodni resursi, dakle one dostupne količine voda u svim oblicima, stanjima i statusima tretiraju se kao javno dobro od opšteg značaja i u vlasništvu su Republike Srbije, tako da se privatizacija ne može odnositi na vodotoke, jezera, ili akvifere, odnosno izdane podzemnih voda. Dakle, na šta se onda odnose tekstovi o „privatizaciji voda“?

Tekstovi u kojima se to pominje uglavnom su senzacionalističkih naslova i poruka, u kojima ni crna boja nije najcrnija, a ni pakao najgore što će nas kao državu i stanovništvo snaći. Pominjanje mnogih „scenarija“ u nekim tekstovima, po kojima nećemo moći ni kišnicu da zahvatamo, plod su, ili neverovatne mašte pisaca koji se nepoznavanja određene materije ne stide, ali vole da „sude“, ili krajnje zlonamernih ljudi kojima je izazivanje nespokojstva i uznemiravanja stanovništva jedini cilj.

Pa hajde da vidimo koji modeli „privatizacije voda“ uopšte postoje.

Može to biti „Bolivijski model“, gde su privatizovani sveukupni resursi, odnosno podzemni akviferi i nadzemne vode u rekama, što je, ne samo nerazuman akt onog ko je to dozvolio, nego i zločin protiv resursa, države i što je najvažnije, sopstvenog stanovništva.

U drugom slučaju to može biti model prodaje punionica vode i javnih vodovoda, što i dalje podrazumeva nadležnost države nad vodnim resursima, koji po koncesijama, ili ugovorima dozvoljava eksploataciju privatnim kompanijama, u tačno utvrđenim količinama i pod strogo definisanim uslovima. Tu se podrazumevaju privatizacije punionica vode kojima se stiče vlasništvo nad kompanijom, ali ne i nad izvorištem. Takođe, ovaj model obuhvata i privatizacije javnih vodovoda, sa zvaničnim ciljem u poboljšavanju kvaliteta usluga.

Međutim, takvo poboljšavanje usluga dešava se izuzetno retko. Privatizaciju vodovoda po ovom modelu imali su Mađari, koji su budimpeštanski vodovod prodali nemačkoj kompaniji za 800 miliona evra, a par godina kasnije, kada sugrađani osetili „pune efekte“ privatizacije u istom kvalitetu usluga, a za daleko veće novce, ponovo podržavali za skoro 5 milijardi evra. Međutim, delimična privatizacija vodovoda moguća je i javno-privatnim partnerstvom, ugovorima o korišćenju, ili koncesijama, po kojima privatni partner ne dobija samo deo profita, nego i posledice, kroz prihvatanje rizika poslovanja. Upravljanje javnim vodovodima

definisano je upravljačkim paketima, uz ograničavanje cena i profita, kao i mogućnošću donošenja konačne odluke od strane javnog partnera. Ovi modeli dugi niz godina sa uspehom funkcionišu u Nemačkoj, Francuskoj i drugim razvijenijim državama EU, dok su takvi modeli u manje razvijenijim državama EU osnovni podsticaj poboljšanja kvaliteta usluga. Svakako da to ima svoju cenu, ali ta cena uglavnom je u granicama „dobrog ukusa“.

Svakako da Bolivijski model, ne da ne dolazi u obzir, nego bi čak i razmišljanje u tom pravcu trebalo proglasiti zločinom protiv prirode, države i stanovništva. U okviru drugog modela, privatizacija punionica vode u Srbiji već je uzela maha, ali dokle god se privatni sektor koji eksploatiše vodu drži uslova, saglasnosti i izdatih dozvola, ne treba prizivati paniku, jer te količine zahvaćenih voda neće „uništiti izvorišta“, odnosno, akvifere.

Privatizacija javnih vodovoda je već neka druga priča, jer privatno lice koje kupuje vodovode, u stvari ne kupuje zastarela postrojenja i izjedene vodovodne cevi, nego kupuje monopolno tržište. On i dalje neće ulagati u modernizaciju postrojenja za preradu voda i vodovodnu mrežu, ali će udvostručiti, pa i utrostručiti cene vode iz česmi uz pružanje istog kvaliteta usluga.

Trenutne cene vode iz vodovoda značajno su niže od njihove proizvodne cene, a gubici se „peglažu“ iz gradskih i opštinskih budžeta. Tako da danas prodajna cena vode iz javnih vodovoda varira od 0,2 do 0,8 Eur/m³, a njihova realna proizvodna cena od 0,6 do bezmalo 2 Eur/m³.

Kupac vodovoda će podići cenu iznad proizvodnih cena i sav profit uzeti za sebe, a od ulaganja u infrastrukturu vodovoda, modernizaciju postrojenja i podizanje kvaliteta usluga nema ništa.

Javna komunalna preduzeća u Srbiji uglavnom su „plen“ pobednika lokalnih izbora i najčešće su u funkciji masovnog zapošljavanja članova vladajućih stranaka, a ne javnog interesa građana i kvaliteta pruženih usluga. Ovako nastale „parazitske“ tvorevine nemilice troše budžetska sredstva opština i gradova i kočnica su svakog razvoja lokalnih samouprava. Rešenja uvek ima, ali se za njih treba i potruditi. Razdvajanje upravljačke i operativne funkcije je najsvrsishodnije rešenje, jer operativnu funkciju tada vrše isključivo stručna lica u optimalnom broju, dok je upravljačka funkcija na izvršnim organima lokalne samouprave. Teoretski, to bi moglo da se uradi i bez koncesija, ugovora ili JPP, ali teorija je jedno, a praksa drugo.

Potpuno je pogrešno držati cenu vode na depresiranom nivou, kao socijalnu kategoriju, jer punu cenu te vode plaćamo svakako. Poreskim dažbinama, plaćaju se i lokalne samouprave, a kroz subvencionisanje vode i puna cena vode iz vodovoda. Dakle, troškovi javnih vodovoda se plaćaju, bez obzira na „depresiranje“ cena.

Cene vode iz vodovoda u Srbiji, vremenom moraju dostići proizvodnu cenu, pa čak i malo preko toga, zbog investicionih ulaganja u vodovodnu mrežu i postrojenja. Na taj način plaćena cena vode počinje „da radi“ na podizanja kvaliteta usluga, što i jeste cilj racionalnog upravljanja vodama, a javni vodovod postaje samoodrživi javni servis. Negde je to moguće postići, a negde će funkcionisanje javnog vodovoda morati u dužem periodu da se dotira iz budžeta lokalnih samouprava. To se prvenstveno odnosi na lokalne samouprave koje nemaju u okolini izvorišta dovoljnih kapaciteta, pa je potrebno dopremanje vode iz udaljenijih izvorišta, ili one koje imaju kvantitet voda, ali voda nije dobrog kvaliteta, pa se značajno povećavaju troškovi pripreme voda.

Investicionim ulaganjem rešavaju se i problemi prekomernih gubitaka vode u javnim vodovodima, koje u nekim slučajevima prelazi 30% ukupno distribuirane vode. Ovakvim ulaganjima poboljšava se i kvalitet voda u udaljenijim tačkama vodovodnih sistema, jer pijaća voda više ne prolazi kroz „izjedene“ i potrošene vodovodne cevi, noseći sa sobom „vodovodni mulj“.

Javno-privatna partnerstva u oblasti vodovoda mogu imati čak i značajnih pozitivnih efekata, ali je izbor takvog odgovornog partnera od presudnog značaja, kako za opštine i gradove, tako i za građane.

Zelena stranka u potpunosti deli zajednički stav Evropske Zelene partije o javnim servisima i ovoj temi. To se najbolje može iskazati stavom o potrebi vraćanja upravljačkih funkcija lokalnim samoupravama u komunalnim sistemima, pre svega u limitiranju cena i određivanju minimalnog kvaliteta vršenja usluga.

Zato, kad se priča o privatizaciji voda, mora se znati o čemu se uopšte priča, inače sve postaje „igra poluistinama“, a ta priča nam je odavno poznata i uvek donosi štetu.

izvor: zelenastranka.rs